

ПОВІТРЯНЕ БЕЗСМЕРТЯ

І. Померанцев. *Вільний простір: Радіощоденник письменника* / пер. з рос. Д. Клочко та ін. Львів: Видавництво українського католицького Університету, 2014. 248 с.

Добірка есеїв Ігоря Померанцева «Вільний простір: Радіощоденник письменника» для мене була однією з найочікуваніших книжок 2014 року. Можливо, тому що я сама вже якийсь час працюю на радіо, ефір як стихія – то для мене знайомий сюжет. Але хибною була б думка про «Вільний простір» як про лектуру насамперед для радіожурналістів чи просто журналістів. Ідеться про зовсім інше коло читачів, до яких промовлятимуть теми есеїстики Ігоря Померанцева. Широке коло.

«Вільний простір. Радіощоденник письменника» – це збірка есеїв та інтерв'ю, що оригінально звучали в ефірі радіо «Свобода» російською мовою. Для книжки їх переклала Діана Клочко, вона ж їх і впорядкувала. Робота насправду величезна, адже звук переноситься на папір не завжди добре. Друга складність – це проблема неперекладності текстів і неперекладностей в текстах. У процесі перекладу «воздушная стихия» перетворилася на «вільний простір», і ще трохи корегувань відбулося для донесення до читачів деяких смислів. Третя складність – впорядкувати тексти в тематичні проблемні блоки. Її вирішено за допомогою системи дзеркал. У книжці Ігор Померанцев постає у ролі хронікера, блогера, читача, інтерв'юера, поета. А також – голосу, вуха, руки-що-пише, носа, піднебіння, шкіри.

Кожна з частин «Вільного простору» є спеціальним читанням. Тексти книжки прив'язані до часу, коли вони були сказані, написані чи записані – тут не йдеться про добір текстів, які не зазнають впливу часу і сприймаються як «вічнозелені» (рос. «нетленка»). Навпаки, читачам і читачкам може знадобитися особиста подорож в історію, щоб згадати, а чи і вперше дізнатися, про що розповідає автор.

Читаючи «Вільний простір», треба бути готовим до того, що кожен з текстів ніби продовжуватиме котрийсь із попередніх. Ні, немає частин і продовжень однієї історії. Так, є наскрізний сюжет, але сформулювати відповідь на запитання «про що книжка?» важко. Цей сюжет розкладається на декілька складових – звук крові та дальність польоту голосу, тривалість звуку та надійність сховища на «радіоцивтарі» (це не входить у канон жанру рецензії, але скажу таки, що зі смертю Євгена Сверстюка на моєму радіоцивтарі з'явилася перша могилка), стиль, звук, мова, слова. І разом із цим – улюблені платівки та книжки, фільми та картини. Улюблені дрібнички, цитати та спогади, що кожен і кожна носить в собі як найцінніший і невагомий багаж, хоч часом і важкий.

Важливо, що наскрізні сюжети цього «повітряного замку» повторюються, луною відбиваючись від ефірних коридорів. Радіоесеї, перетворені на тексти, блог, перетворений на есеїстику, щоденник читача, інтерв'ю, поезія... Зауважте, що записи запитань і відповідей Юрія Андруховича, Сергія Жадана, Оксани Забужко, Тараса Прохаська, Остапа Сливинського – це теж справжня система дзеркал, із власним внутрішнім сюжетом. Як і кожна інша частина «Вільного простору». З усього сказаного не варто робити висновку, що «Вільний простір» – суто естетське високочоле читво. Ні, можливо навіть, зовсім ні. Це дуже прикладна книжка, посібник для думання на важливі теми. Що говорить журналіст? Чому? Як? Для кого? Які це має наслідки? І центральне запитання – про спокусу подолати одноденність (одногодинність? однохвилинність?), всю швидкоплинність роботи журналіста, про те, до чого це може призвести. Одне слово – що є свобода? Добро в ній яке?

Ірина Славінська